

Не випадково мальовничі і загадкові Товтри впродовж віків приваблюють мандрівників, поетів, учених і краєзнавців. Ландшафтні комплекси Товтр зберігають багату історико-культурну спадщину. Тут знаходиться 19 археологічних і 305 історико - архітектурних пам'яток минувшини, зокрема, на Городоччині - 12.

На сатанівських Товтрах за останні роки відкрита курганна група захоронень скіфських племен (VI—VII ст. до н е.), аналогів яких нема в Україні, та інше. А чого варта історична складова двох древніх столиць Поділля: Кам'янця-Подільського та Смотрича разом із Сатановим.

Закономірно, що у 1996 р. Хмельницькі Товтри в межах згаданих районів стали ядром національного природного парку «Подільські Товтри» (261,3 тис. га) - найбільшого у Європі.

Наша адреса:

32000

**Хмельницька область,
м. Городок
вул. Грушевського, 51,**

E-mail: crbgorodok@gmail.com

Блог: crbgorodok.blogspot.com

Телефон: (03851) 3-11-52

**Городоцька центральна
бібліотека**

**Бар'єрний риф
Сарматського моря**

Товтрова гряда - це прибережний бар'єрний риф, що сформувався у теплих Міоценовому та Сарматському морях близько 25-15 млн. років тому. Оригінальність його в тому, що він складений не коралами, як більшість сучасних і викопних рифів світу, а літотамнієвими водоростями та мохо-ватко-серпуловими утвореннями.

Подільські Товтри - унікальний природний витвір, унікальний геологічний об'єкт, який немає аналогів у Європі. Оскільки Великий Бар'єрний риф біля Австралії в процесі формування, то є всі підстави для визнання Товтр Поділля на світовому рівні.

Під «тілом» Товтрової гряди і прилеглої до неї території, наче сторінки книги, залягають 6 геологічних розрізів різних епох. Всі вони виходять на денну поверхню і доступні для вивчення. Наприклад, найдревніші у Європі еталонні розрізи Силурійського періоду (440 млн. років тому) можна побачити тільки в каньйоні р. Смотрич біля Кам'янця-Подільського і більше ніде.

Із загального 2 00-кілометрового кряжу на Хмельниччину припадає майже його половина (до 90 км). Починаються вони біля р. Збруч (смт. Сатанів), і немов хребет доісторичного динозавра, височіють над довколишньою місцевістю частково Городоцького і повністю Чемеровецького та Кам'янець-Подільського районів.

В морфології Товтровою пасма чітко виділяються головна гряда та бокові горби і грядки, або «могилки». Головна гряда має чітку асиметрію: південно - західний схил крутий, північно-східний - пологий. Ширина Товтровою пасма поблизу Сатанова та р. Дністер 8-12 км, а на Кам'яниччині всього 2—5 км.

Найвища точка Хмельницьких товтр - 404 м над рівнем моря поблизу с. Іванківці. Відносні висоти довколишньою місцевістю 50-60 м. На ділянках перетину річок Збруч, Смотрич ці висоти сягають 100-150 м і більше.

Урвисті схили вздовж річок, вкриті лісами і луками, мальовничі яруго-балкові пейзажі милують і справляють сильне враження на мандрів Товтри, як височина, з викопними формами рельєфу, належить до виняткових природно - територіальних комплексів України.

Справжнім дарунком древніх надр довкола То потужне Збручанське родовище мінеральних типу Нафтуся». Воно залягає вздовж Збруча в межах Городоцького, Чемеровецького та Кам'янець— Подільського районів, де великі перспективи має рекреаційно - оздоровча галузь (курорт Сатанів).

На 159 товтрах із загальною площею як 1500 га росте понад 1500 видів рослин, або і 80% від флори Волино - Поділля! З них — 95 реліктових, ендемічних та межі свого ареалу, 49 видів внесено до Червоної книги України. Рослинний світ Товтровою кряжу за кількістю видів переважають флори цілих країн — Білорусі, Молдови, Латвії...

Острівні букові ліси Сатанівського лісництва, що на східній межі ареалу вважаються визначним природним об'єктом не тільки України, а загально Східної і Центральної Європи.

Тваринний світ кряжу дещо скромніший. Фауна Товтр налічує 350 видів, яких 30 раритетів представлені у Червоній книзі України.